NOVI GLAS

ČASOPIS HRVATSKOGA AKADEMSKOGA KLUBA

04 - 2017

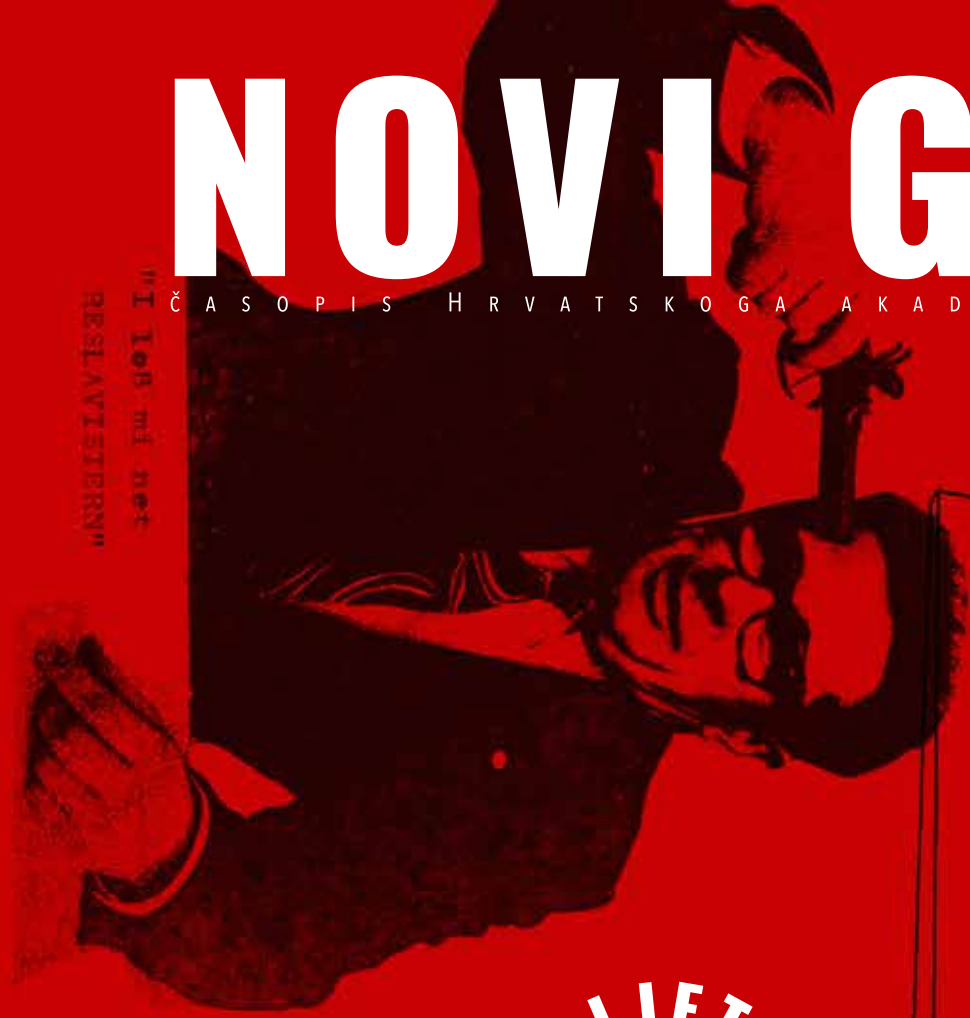

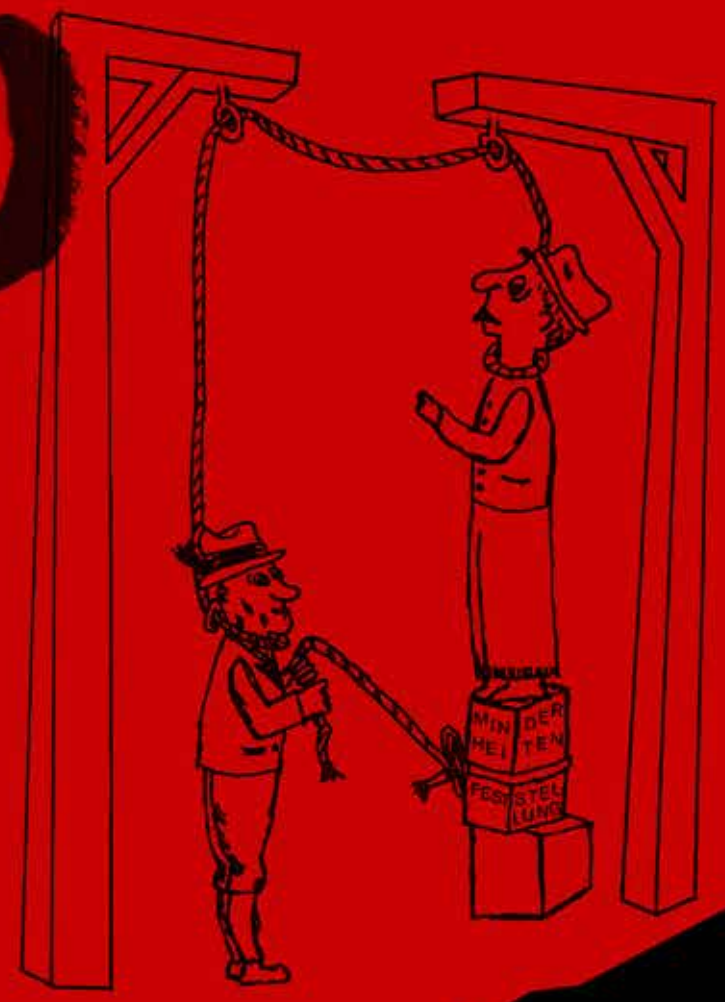

To si izbi iz glave: Hrvati nećedu imati program na svojem jeziku!

Oni su manjina. Ima ih samo 30 tisuć

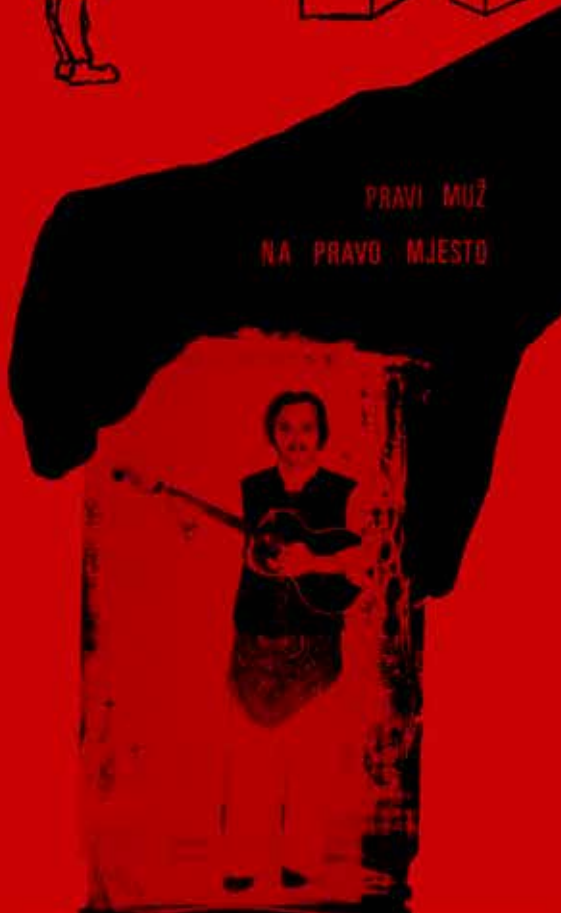

SADRŽAJ

Uvodni članak	03
U Novom glasu od 1974. - 1978. ljeta	04
Kako je bilo pisati za Novi glas	07
Interview: Franjo Schruiff "Mi smo prez ženirara djelali."	08
Interview s Jörgom Haiderom	12
Jedna od njih #metoo	14
Mali Jezuš, doprimi nam novu mužiku!	16
Jaje na selu	18
Ciao Beč, hallo Amsterdam	20
Superheroes for mspi	22
Home story	24
Študirati ljudska prava	26
III. Molitva mlade Hrvatice	27

IMPRESUM

Vlasnik i izdavač
HAK. Hrvatski akademski klub
Schwindgasse 14 /4 1040 Beč

Tel: 0043 (0)1 - 504 63 54
Fax: 0043 (0)1 - 504 63 5w4 9
E-mail: info@hakovci.org

Glavni urednik
Konstantin Vlašić
novi.glas@hakovci.org

Suradniki
Jurica Csenar
Julia Gregorić
Laura Schett
Maximilian Schnürer
Eva Schweighofer
Simon Schweighofer
Martina Špiranec
Leo Szemeliker
Florian Wagner
Viktoria Wagner
Doroteja Zeichmann
Nikola Zeichmann
Nikola Znaor
Dorica Zvonarich

Fotoši:
Michael Hedl
Lydia Novak
Laura Schett
Petar Tyran

Karikature:
Maximilian Schnürer

Korektura
Theresa Grandits

Layout
Nikola Znaor

Tisak
online Druck GmbH
Brown-Boveri-Straße 8
2351 Wr. Neudorf

Ekspedit
Motivirani HAKleri

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes

UVODNE RIČI

Draga štiteljica / Dragi štitelj,

Predstav' si...kolektiv glavnih urednikov Novoga glasa sidi u arhivu – zapravo je arhiv u biblioteki hrvatskoga centra. Šest dekadov časopisa Glas i Novi glas pašu u jedan kratak red regala. Dok moreš pojedina izdanja izvaditi iz zelenih ordnerov, moraš splazniti prik tokov i torb tamburic. U sobi uz biblioteku se vježba neki zbor – još ne trefu svaki ton.

Florian Wagner kritično drži u ruka prvo izdanje Novoga Glasa (1969.), ali se ipak par puti zasmije kad je našao članak o sustavnom podučavanju mladeži o spolnom životu. Ča? Sexuelle Aufklärung. Ah, ča bi bio naš omladinski časopis bez duha 69. ljeta? Tadašnji doktor Sommer piše: «Pri tom je važno, da bude mladi človik odgojen na zdravo osjećanje tijela. [...] Eros se mora gajiti u razvijanju oduševljenja i pravoga prijateljstva. A ljubav u tom, da se k drugu i družici, k njevoj osobi «da» izreče!» Wow, je Novi glas jur onda bio na liniji #metoo-gibanja? «Po sebi se razumi, da je k ovoj sintezi najbolja pomoć religija.» No skoro. Hvala za pokus, anonimni pisac odgojitelj.

Gazimo prik ljeta i torbe tamburic dalje. U sedamdeseti ljeti je Novi glas dostao – a tote se je i kazao potencijal slik – prave covere! Ja bi još i rekao, da su puno provokantniji nego su u današnji dani (iako imamo sada lipše covergirle). U posebnom izdanju NG 4/1976 «HAK (zajedno sa svimi svisnimi Hrvati i demokratskimi Austrijanci) najoštrije odbija svaku vrst ‚brojidbe' čiji je cilj da služi kao temelj za ispunjene člana 7 državnoga ugovora!» Posebnim izdanjem su se krenuli an die deutschsprachigen Mitbürger: „Vom Verständnis der Förderung und der Toleranz der Mehrheit gegenüber einer Minderheit hängt nämlich deren Leben und Arbeit ab." Nisi jedina, ka pri ovom mora misliti na minority safepack inicijativu. Na coveru izdanja 1969. ljeta su dva muži – obadva imaju uže okolo vrata. Jedan od njih stoji na paliki s natpisom Minderheitenfeststellung. Ako jedan spade, će i drugi visiti. Preuzeli smo tu karikaturu i ju i za ovo jubilarno izdanje stavili na cover. Nadalje se bivši glavni urednik Jurica Čenar u svojem članku bavi ovom periodom publiciranja za vrime brojidbe.

Devet ljet kasnije je na coveru Novoga glasa opet nacrtana figura s užem okolo vrata. Morbidan karakter Novi glas ada nije zgubio. Pitanje na toj prvoj stranici: «IMA NOVI GLAS BUDUĆNOSTI?» Fuck. To pitanje nisam si niti ja još postavio. More to još malo čekati? Marko Sučić, glavni urednik izdanja NG 3/85, piše u uvodu o tom, kako on pita sve moguće ljude za članak: «Izgovor da ki ne zna pisati ne valja. To nijedan nij znao dokle nij počeo. A toga študenta ki nima četire do pet uri u misecu lazno da napiše članak, mi morate stopr pokazati!» Feel u, Marko. Iako moram konstatirati (tako lipa rič!), da sam ov i prošli put jako srićan s dost velikim brojem suradnic i suradnikov. Još i ta človik, ki je nas napustio, da u Nizozemskoj crta utopične zgrade, ke od samoga odsaplju i se branu sunca, je za ovo izdanje napisao – no ćemo reći – ljubavno pismo. Tema Beč. Naravno i simo tamo riva slike i članke dok mu pašu u arhitektonsko oko.

Da svaki tiskani papir ostavlja dobar ili čemeran utisak u oku zna i Franjo Schruiff. Kako je to sad mišljeno, moraš sam otkriti. Ta osoba s vrlo zanimljivom biografijom (i on je uredjivao ov časopis) brani Novi glas pred kritikom s bilo ke strani, iako ju i sam vježba (vo gluši samo po nimšku dobro, ne?). Kritika i Novi glas su ljubavni par. Ako si pogledamo mišljenja drugih bivših urednikov, si skoro misliš, da si moremo sve dozvoliti – moraš znati ovo nije prvo jubilarno izdanje: «Nekate preveć poslušati na druge i nastarje, pojte Vašim, mladin putem – ravno i direktno.» To piše Gerhard Lero Emrić u NG2/1995. To izdanje je svečevalo 25. rodjendan NG-a.

Ča nas boli, je, da ne moremo pogledati, je li su svečevali 2007. ljeta pol stoljeća Glasa. Problem: Ki-ta špecijalist je ukrao iz arhiva ordner s NG 2003-2007. Hvala, ti nišvridnjak! Kot ja ovo društvo poznam, su sigurno svečevali. «Flo, Viki! Se spominjate na vaš prvi Novi glas?» Bilo je u Aprilu 2011., kad su med drugim bili u top-kinu – onde se je kazao jedan film this human world festivala. Išlo je za jednoga muža, ki se je u Bosni radikalizirao. Viki: «Pak mislili smo si – tako apsurdno! Ki će se u Bosni pojti radikalizirati?»

Ki će se pojti u NG-arhivu radikalizirati? Tako apsurdno! «Suradnici!» - «Jo!» -«Srdačno Vas molimo, da ne pišite preduge članke, zbog pomanjkanja prostora često nam nije moguće, duge članke obdjelodaniti. I naši čitaoci volu kraće članke. Željimo Vam svako dobro. Nadamo se, da ćete i u slijedečoj godini zasukati rukave i pisati...Želimo Vam sretne božične i novogodišnje blagdane! – Uredničtvo» (Glas 4/1961)

Konsti

PS: Na ovo iz Glasa 1957. ljeta bi rado opomenuli: «Ovim se putom srdačno zahvaljujemo gospodinu Matu Kirchknopf za njegov dar Glasu od 100 šilinga. Sa srdačnim pozdravima iz budućnosti!» – Kolektiv urednikov.

U NOVOM GLASU OD 1974. - 1978. LJETA

Upravi kontakt s Novim glasom sam došao 1974. ljeta, kad sam u Beču počeo študirati. Ondašnji glavni urednik Gerhard Emrich me je pri skupnoj vožnji u tramvaju pitao, ne bi li si mogao predstaviti nastati sekretar HAK-a. Svoj sekretarijat sam dostao u študentskom domu Korotan. Sve sobe na četvrtom katu doma su bile zauzete od Hrvatov iz Gradišća. Kućni red nije dopušćao, da stanovniki doma u svoji hiža primu goste. Predsjedničtvo HAK-a je dostalo od patera Ivana, Slovenca, dopust, da se sastaje sa svojim sekretarom u društvenoj sobi na četvrtom katu Korotana.

U zbočnoj ulici od Albertgasse, u koj se nahadja Korotan, je bila krčma, koj smo po imenu gradišćanskoga konobara govorili Kod Vilija. Tamo je hodio i Slovenac, ki je ljeta kašnje tiskao Novi glas (Riegelnik). U istoj ulici, u koj se je nahadjala krčma, ku su Korotanci redovito pohadjali, je bila i tiskara, u koj je HAK dao tiskati tvrde korice za Novi glas. Med te korice su pak htili zaklamrati hektografirane stranice časopisa. To je bilo bar za vrime glavnoga urednika Štefana Pavetića tako.

U spomenutom, 1974-tom ljetu je i za Novi glas počelo novo razdoblje. U maju spomenutoga ljeta je izašao prvi broj glasila Hrvatskoga akademskoga kluba u offset tehniki. Do onda su uredniki pisali časopis na matrice, ke su pomoću takozvanoga šapirografa, stroja firme Gstettner, umnožavali. Tom tehnikom je ishadjao Glas od 1957. ljeta, a Novi glas od 1969. ljeta početo. Offset eru je započeo novi urednički tim. Glavni urednik je nastao Gerhard (Lero) Emrich, šef marketinga je bio Tibor (Tibi) Jugović, a tehnički koordinator Kristijan (Chris) Gruber. Časopis si je stavio ambicionirane cilje. Publicirao je inzerate s nakanom, da se Novi glas bude sam financirao, da već ne bude odvisan od pinezne pomoći HAK-a. Na novinarskom sektoru si je novi urednički tim nakanio da kani »iz n.g.-a platformu za svakoga angažiranoga Hrvata načiniti. N.g. ne bude samo samo jedan politički - neodvisni - oštr kritičar i komentator, nego i putokaz buduće generacije, mladine.«

Pokidob je Kristijan Gruber bio zastupnik študentov na ekonomskom fakultetu, funkcionar Austrijanskoga visokoškolarstva (ÖH) se je skrbio, da tiskara „Druck und Kopierzentrum der Hochschülerschaft an der Hochschule für Welthandel" - onda još u Franz Klein Gasse u 19. kotaru tiska Novi glas. Od drugoga broja je to pak djelala tiskara BOKU-a.

Pod uredničtvom Gerharda Emricha

Glavni članak prvoga Novoga glasa u novoj tehniki i u novom stilu je bio posvećen ondašnjemu zemaljskomu poglavaru Teodoru Keryju, njegovim ambicijam i njegovoj manjinskoj politiki. Marijana Grandić ga je poiskala i ga citirala u svojem članku u kom piše: »Za Kery-a problem Hrvatov ne postoji a izreke „...Ortstafel stellt mir keine auf…", „...Kärnten war mir mehr als eine

Lehre…" bi se mogli tumačit da je najbolje ostaviti sve kako je. [...] - U Gradišću je i tako sve u redu, osim ta „malenkost" da jedna politička grupa želji i propagira daljnu asimilaciju i germanizaciju.«

U januaru 1975. ljeta je Novi glas otiskao otvoreno pismo glavnoga urednika Gerharda Emricha glavnomu pokretaču asimiliranja Hrvatov u Gradišću, Fricu Robaku. Evo kratak citat iz otvorenoga pisma: »… kot Tvoje „štikapronske Konferencije" si mene, da još s imenom, predstavio kao strašno spametnoga žurnalista, si hvalio liniju našega glasa... [...] Sam znao, da nisi jezični ženi, ali da imaš i u matematiki teškoćov, to sam morao pred kratkim viditi. Pred ljeto-danom si HAK-u još davao nek 9 članov, a sada jur 40. Nu si to jednoč za ljeto 1978 izračunati (svenek skoro 5 krat - da, istina oko 25000).« Ov citat na jednu stran kaže, da je Novi glas nastao medij s odredjenom političkom relevancijom u manjinskoj politiki, a na drugu stran, da se je segurao provocirati, neglede ć na moguće sudske konzegvencije. U istom broju Novoga glasa je otiskan i članak »Robak - oder die Ehre der Kroaten«, ki se na nimškom jeziku bavi s odzgor spomenutom »Steinbrunner - Konferenz« i rezolucijom, ku je pri toj konferenciji zaključio „Präsidium der Bürgermeister- und Vizebürgermeisterkonferenz der kroatischen und gemischtsprachigen Gemeinden", današnji Prezidij SP-mandatarov.
U istom broju Novoga glasa moremo najti i članak o diskusiji u HAK-u 24.10.1974. na temu „Gradišćanski Hrvati - perspektive mladine" pri koj je Martin Ivančić zastupao SPÖ i rekao, da za SPÖ u Gradišću ne postoji »Kroatenproblem« ča da se koncem konca vidi i u činjenici, da je on kot Hrvat mogao nastati predsjednik mladine SPÖ-a. Gradišćanski Hrvati da imaju pravo na ispunjenje člana 7 Državnoga ugovora, ali da ne postoji kolektivno potribovanje Gradišćanskih Hrvatov za to. Uza to je rekao Ivančić da »Recht darf nicht zur Pflicht werden«. To je bio duga ljeta glavni argumenat Frica Robaka, bivšega načelnika Štikaprona, da prepriči ispunjenje manjinskih prav.

Prilikom 30. obljetnice Druge republike i prilikom 20. obljetnice neispunjenja Državnoga ugovora je u maju 1975. ljeta izašao Novi glas u još malo boljoj tehniki. HAK si je kupio pisaći stroj s takozvanim Kugelkopf-om, tako da je svako slovo imalo istu gustoću črnila. Za ov broj sam napisao svoje prve dva članke. Prve pjesme su mi izašle jedan broj ranije u Novom glasu.

Pod uredničtvom Branka Kornfeinda

Glavni članak prvoga Novoga glasa za ki je odgovarao Branko Kornfeind, nosi naslov »Pravi muž na pravo mjesto«. Tu rečenicu saveznoga kancelara Bruna Kreiskyja o učitelji su citirale novine Die Presse u izdanju za 11. i 12. oktobar 1975. ljeta, a spodobnu rečenicu je formulirao i zemaljski poglavar Kery. Novi glas predstavlja činjenicu kako u Cindrofu u hrvatstvu angažirani

učitelj ne more u blizini dostati službeno mjesto, nego da se svaki dan mora voziti u Zajezerje/Seewinkel. Ali iz Rušte prik jezera je ionako samo 8 kilometrov. »Malo ako znaš dobro plivati. Kupaće gaćice ćedu se platiti iz „fit mach mit"-fonda škole…«. Članak otkriva činjenicu, da Ernst Golubić jur tri ljeta pokušava dostati mjesto u okolici domaćega sela, da su u tom razdoblju zaposlili 27 učiteljev u toj krajini, a njemu da su govorili, kako nije mjesta. Uzrok, zač peljača Tamburice Cindrof i u različni gibanji angažiranoga učitelja nisu premjestili je, kot otkriva Novi glas: »Ernst G. je svistan Hrvat. A u ovom su obadvi političke stranke složne: bolje je, da ostane Ernst G. kao svistan Hrvat daleko od svoga hrvatskoga sela da se preveć ne angažira.« (Načelniki Cindrofa, Štikaprona i Stinjakov su onu dob bili glavni pokretači asimilacije). U istom broju Novoga glasa je otiskan intervju s Ernstom Golubićem, članak o važnosti djelovanja učitelja u narodu i za narod, kot i komentar u kom komentator upozorava na činjenicu »da su u Tretim Rajhu premjestili hrvatske učitelje iz hrvatske sredine na nimške škole, onda se moramo početi brinuti i pitati kada će se u Gradišću početi tragedija da se namjestu i premjestu svisni hrvatski učitelji na nimške škole. Ili: Smo jur tako daleko?«

I u sljedeći broji urednik Branko Kornfeind pridržava koncept, da se u svakom broju posveti nekoj težišnoj temi. Tako drugi njegov broj tematizira pitanje čuvarnic i stavlja pitanje, da li su čuvarnice grob našega jezika. Ali najveć mjesta posvećuje nastajanju Zakona o narodni grupa i predvidjenoj brojidbi posebne vrsti. Prof. dr. Anton Pelinka poziva u svojem članku, neka se demokratski Austrijanci pri brojidbi priznaju kot Slovenci ili Hrvati, iako ne govoru hrvatski ili slovenski. Dr. Kurt Traar u ime Solidarnoga komiteta za podupiranje prav slovenske i hrvatske narodne grupe u Austriji napominje argumente protiv brojidbe posebne vrsti. Predsjednik

HKD-a, dr. Ivo Müller predstavlja stav HKD-a u pogledu na predvidjeni Zakon o narodni grupa i u pogledu na brojidbu posebne vrsti. Na pregovore o formiranju takozvanoga Kontaktnoga komiteta je Kreisky pozvao isti broj zastupnikov Prezidija konferencije načelnikov i vicenačelnikov pod peljanjem Frica Robaka, Hrvatskoga kulturnoga društva pod peljanjem Ivana Müllera i Hrvatskoga akademskoga kluba, ada HAK-a. Prezidij i HKD su si bili složni u tom, da HAK ne smi biti zastupan s tolikimi kotrigi. Konačno je ispalo tako, da su Robakovci i Müllerovci dostali isti broj zastupnikov, a HAK jednoga, ada odlučujućega. Ali Kontaktni komitet je brzo zaspao i Kreiskyjeva vlada je koncipirala Savjete za narodne grupe (kot je danas poznamo), ke je zapisala u predvidjeni Zakon o narodni grupa. Polag toga Zakona je bilo davanje manjinskih prav vezano uz odredjen broj (jedna četvrtina) hrvatskoga odnosno slovenskoga stanovničtva. A broj stanovnikov u pojedinom selu su kanili ustanoviti pri takozvanoj Brojidbi posebne vrsti.
U aprilu 1976. ljeta je izašao posebni broj Novoga glasa ki se bavi s predvidjenom brojidbom i sa Zakonom o narodni grupa. A polag Novoga glasa je bila ta brojidba: »"Brojidba" ka pokaže duh Austrije prema nje narodnim grupam. „Brojidba", ka garantira borbu u dvojezični krajina. „Brojidba", ka odluči je li je Austrija željna svojih narodnih grup ili ne.« Mi od HAK-a smo onda bili peljajuća hrvatska organizacija u organiziranju bojkota brojidbe. Uz pomoć aktivistov od Komiteta za prava Gradišćanskih Hrvatov i od HGKD-a u Beču smo organizirali demonstracije, plakatne akcije, izdavali letke i uspješno smo agitirali protiv brojidbe i pozivali ljude, neka ne sudjeluju pri brojidbi uz geslo: Ne damo se brojit. Mi kanimo mir.

Pod uredničtvom Franje Bauera

Uspješnomu bojkotu brojidbe 1976. ljeta je pak posvećen i prvi broj Novoga glasa pod uredničtvom Franje Bauera, ki je po prvi put tiskan u novoj tiskari jur spomenutoga Slovenca Riegelnika. Grafički urednik prvoga Novoga glasa po zaključenju Zakona o narodni grupa kot i po brojidbi 14. novembra 1976. ljeta je nastao pisac ovih redov, koga je Generalna sjednica bila odibrala u političko vrućoj fazi 1976. ljeta za predsjednika HAK-a. Novim glasom pod uredničtvom Franje Bauera, ki je izašao po brojidbi, Nikola Benčić nije bio oduševljen. Pisao je štiteljsko pismo o spomenutom izdanju: »Tehnički ide, jezično nešto bolji nego starija izdanja, sadržajno dosta slab, bez krvi i života. Nemojte se srditi.«
Već od ljeto dan pak već nije izašao Novi glas. Po miseci dugoj borbi protiv Zakona o narodni grupa i protiv brojidbe posebne vrsti se je HAK morao opet regenerirati. Počeo je kovati plan, da izdaje vlašće tajedne ili dvotajedne novine. Stupio je u pregovore s Hrvatskim štamparskim društvom da izrazi svoje nezadovoljstvo sa sadržajem Hrvatskih novin, ke su se preveć naslanjale na Hrvatsko kulturno društvo, a zanemarivale su pozicije HAK-a, ki je oko Zakona o narodni grupa i u pogledu na brojidbu posebne vrsti imao

jasan stav i ki si je u austrijanskoj manjinskoj politiki bio stekao ugled. Došlo je do kompromisa, da će HAK u Hrvatski novina dostati tajedno bar jednu stran, ku će popuniti svojimi temami. U ime HAK-a je pisac ovih redov počeo uredjivati tu stranicu, a još u 1978. ljetu je preuzeo od Tome Schneidera uredničtvo Hrvatskih novin.

U novembru 1978. ljeta se je pak pojavio nulti broj Novoga glasa, ki je tiskan u vlastitoj nakladi, u novom dizajnu, s naslovnom stranicom, ka se je naslanjala na magazine Time, Spiegel ili austrijanski profil. Redakcija Novoga glasa se je pokusila u investigativnom novinarstvu. Pod naslovom »ORF i Hrvati« je otiskala stav ondašnjega zemaljskloga intendanta ORF-a Karla Hofera u pogledu na hrvatske emisije u radiju u kom je pisao: »Für Sendungen in kroatischer Sprache ohne deutschen Kommentar bin ich nicht […] Außerdem wären für mich rein kroatische Sendungen Belangsendungen, die völlig außerhalb des Programmes stünden und die ich redaktionell nicht betreuen könnte.« Po tužbi hrvatskih organizacijov je ORF 1979. ljeta pak počeo emitirati hrvatski program na Radiju Gradišće. U nultom broju Novoga glasa 1978. ljeta je bio otiskan u rubriki Skandal članak uz pitanje, da li ćedu školari zbog direktora XY pojti u nimšku školu. Pogodjeni direktor se je grozio HAK-u tužbom, ako razišalje novi broj Novoga glasa i ga širi u javnosti. HAK to vrime nije imao pinez da procesira, a po konzulturanju s različnimi stručnjaki je ondašnji predsjednik Werner Varga odlučio, da nećemo pojti u konfrontaciju, ka bi grupaciji oko Robaka dopeljala vodu na malin, tako je završila prva moja era u Novom glasu s brojem, ki oficijelno nikada nije došao na vidilo.

Jurica Čenar

KAKO JE BILO PISATI ZA NOVI GLAS

Kad su me nagovorili preuzeti funkciju glavnoga urednika (1982. ljeta se još nije dždendralo) NOVOGA GLASA, sam se na jednu stran veselila i se ćutila počašćena, da su mi povjerili tako odgovornu zadaću, a na drugu stran nisam znala ča me čeka i kako ću moći ispuniti zadaće toga izazovnoga posla (onda još pravoda nije bilo ni kompjutera, ni mejla, ni hendija...).
Navrijedi sam shvatila, da je jedna od mojih najvažnijih zadać, napuniti stranice časopisa, to znači preskrbiti odgovarajuće članke, ki bi se pak mogli tiskati u slijedećem broju NOVOGA GLASA. Krajem kraja sam spitkovala ljude, pred svim kolege študente ali i druge, je li bi mi mogli poslati odnosno napisati ki ta članak na bilo ku njim zanimljivu temu. I zaista su se pojavili zanimljivi članki, na primjer o izbori u ljetu 1982. Mag. Franje Perušića („1982. je drugačija", NG 2/82) ili članak o novom rječniku Dr. Nikole Benčića („riječ po riječ = RJEČNIK", NG 2/82) ili „utiski pred danom mladine" Petra Tyrana (NG 2/82) ili članak Dr. Franz M. Vuketića o porijeklu človika (NG 1/82) da napomenem samo neke od njih.
Osebujno me je veselilo kad su mi poslali njihove pjesme naši – onda još mladi – pjesniki kot na primjer Ewald Höld („Decembar blizu Božić" i „Zadnji škadnji", NG 1/82), Herbert Gassner („Prvi poljubac", „Boj" ili „Majakovski", NG 1/82) ili Andi Novosel („Koliko smo toliko smo", NG 1/82).
Nije uvijek bilo lako za dobe zgotoviti svaki broj NOVOGA GLASA, jer sam bila strašno odvisna od layoutirara. Morate nemer znati, da se je ončas NG tiskao offset-tiskom u „facultas-verlag, berggasse 4, 1090 wien/beč". Čuda sam se jadala zbog našega tadašnjega „layoutera", jer mi je većkrat obećao zgotoviti do odredjenoga termina, ali to zatim nije udjelao. Neću vam reći njegovo ime, jer to sada već ništ ne hasni, ali ja ga sigurno neću zabiti a on vjerojatno i mene ne. Jer kadakoč sam mu pak strašno išla na živce, i sam mu morala pojti, ako sam kanila, da novi NOVI GLAS uopće izajde.
NOVI GLAS je bio i za mene peršonski važan, jer mi je kot prvi javni medij pružio priliku objaviti moju prvu prozu i moje prve pjesme, ke su se bile kratko pred tim rodile. Kade drugdir bi se bila usudila predstaviti ih javnosti? Ne samo da sam je onde mogla i smila publicirati, one su bile i rado vidjene. Kot sam jur rekla: autore si morao iskati i prositi i zatim biti srićan i zahvalan ako su ti i ča dali ili poslali.
Moj čas u HAK-u i djelo za NOVI GLAS su važan i ključan dio mojega študentskoga žitka, jer sam onda upoznala hrvatske kruge i ljude, ki se zalažu za hrvatsku rič i kulturu i zato kad sam va tu dob počela pisati.
Čestitam NOVOMU GLASU i željim sve najbolje: na dalje dobre suradnike i zainteresirane štitelje!

Čestitke: Doroteja Zeichmann

Ništ' ne hasni

Trsiš se:
Lipo hrvatski govoriti,
lipe jačke jačiti, naše kazališne predstave gledati,
u klubu se s drugimi upiti,
predavanja poslušati,
ponekad neku pjesmicu napisati,
nekoliko redi u Hrvatski novina pročitati,
o našem stanju diskutirati,
naše funkcionare podnositi,
na važnost dvojezičnosti upozoravati,
na tamburici cincljati,
hrvatsko-nimšku mišavinu kot svoje ljubiti,
mlačne u hrvatskoj vjeri razumiti,
i hrvatske junake u obzir zeti,
a ne je na livoj (ili desnoj) strani ležat ostaviti,
ne cijeli čas germanizme upotribljavati,
Robakove fene na pravi put zapeljati,
na stalnu borbu i pripravnost opomenjivati,
za sve neprijatelje znutra i zvana Hrvatstva moliti.

Za nobelovu nagradu to na žalost nije dosta.
Pre malo smo internacionalni.
Rusi nas još nisu došli panslavizirati.
Ča ćeš? Trsiš se, a ništ' ne hasni.

(Dorothea Zeichmann, rodj. Lipković, 1982)

FRANJO SCHRUIFF:
"MI SMO PREZ ŽENIRARA DJELALI."

Susjedi su Bečanski komunisti, to je presenećenje. Niti sto korakov od Hrvatskoga centra se na Gußhausstraße nalazi ured Franje Schruiffa, bivšega predsjednika HAK-a i urednika Novoga glasa početkom devedesetih. Odvjetnik, ki službeno čudakrat zastupa klijente, ke imaju korijene u bivšoj Jugoslaviji, se je s Novim glasom pominao o tomu, kako smo se razvili i ča smi Novi glas. Skoro se da reć, da smimo sve.

NG: Ako bi ti danas bio opet u mojoj ulogi – kako bi ovo izdanje Novoga glasa izgledalo?

Franjo Schruiff: To uopće ne znam. Kad si urednik, onda si to jur malo unajpr premisliš. Znaš kako je aktualni razvitak u sceni, znaš ke ljude i ke mogućnosti imaš na raspolaganje, ki bi ti ča pisao. Ja sam ončas imao svoje ideje, odredjene mogućnosti, odredjene ljude i suradnike. Pak smo Novi glas načinili, kakav je bio u naše vrime. Danas štem Novi glas kad me interesira, ali kompletno drugačiji je. I pred manom je bilo tako, da su bile različne faze, odvisno od urednika, da je bilo koč takovo težišće, koč nakovo, koč već zabavi, koč već znanstvenoga, koč već literature, koč već politike. Već puti si mislim pri čitanju, o.k. sada su morali strani napuniti, a već puti si mislim, sada imaju čuda materijala.

NG: Ti si bio prije nek si preuzeo NG-uredničtvo kod ORF-a?

Schruiff: Ja sam bio dugo prlje kod ORF-a. Počeo sam kod ORF-a, kad sam još u Željeznu hodio u školu. Iskali su govorače za nimšku reklamu. Pak su zibrali pomoću profesorov za nimški jezik dost ljudi u gimnaziji, razrešetali i „castali" po glasu, a na koncu smo četirimi ostali, ke su školovali i ki smo dostali ugovore. Tr tako smo otpodne po školi gori marširali ORF-u i onde reklamu snimili, ku je ončas gradišćanski ORF još sam producirao. A pak sam slučajno došao u kontakt s hrvatskom redakcijom – dali su mi u ruke mikrofon, neka ča djelam. Prik nimškoga jezika sam tako došao do hrvatske redakcije i onde nastao slobodni suradnik. Prik toga sam došao do Jurice Csenara, a njegova žena Agnjica je bila onda glavna urednica Novoga glasa. A uz djelo kod ORF-a sam počeo kod Hrvatskih novin – prilično dvoja ljeta sam takorekuć kot slobodni praktikant po vlašćoj volji svaki pandiljak i utorak išao s Petrom Tyranom iz Beča u Željezno, da pomažem, korigiram novine i tako dalje. Pri tom sam se stoprv jezik naučio. Jer tote se ga zaistinu naučiš, kad svaki tajedan moreš pisati i prepisati članke drugih na skupnu jezičnu liniju, ku pak moraš i konstantno držati i moć argumentirati protiv svih „ekspertov".
Kod mojega prvoga članka za Novi glas mi je Jurica Csenar dao „mašin" – jedna tastatura, ka je kazala jedan red teksta, ali nije imala ekrana, kako ga danas poznamo (ekran - Bildschirm). A to se je onda pustilo u *veliki stroj* u Hrvatskom štamparsko društvu, tiskali su nesloženi tekst na fotopapir, a Jurica je onda Novi glas layoutirao tako, da je škarami i nožem razrizao tekste u stupce i lipio na A4-stranice, ke su išle konačno u tiskaru. Tako sam jednostavno pisao i pisao, dok sam na koncu nastao sam urednik.

NG: 90. ljeta ste Novi glas počeli izdjelati na vlaščem hakovskom kompjuteru. To je bilo dvoja ljeta prije da sam se narodio. Kako si to morem predstaviti?

To je bilo sve jako nerazumljivo za današnje prilike. Kad sam počeo načinjati prvi Novi glas, onda je bio Štefan Roth potpredsjednik HAK-a, i je na TU študirao. Ti su imali mogućnost u Schüttelstraße u institutu ča tiskati – on je bio onde kakov asistent. Pak smo na njegov predlog u HAK-u kupili za HAK jedan *apple* (prvoga u hrvatskoj sceni). Ta je imao hačeke! Drugi kompjutori ončas nisu znali hačeke pisati. Naš apple (MacIntosh) je bio tako jedan ekran kot tri harte za hartanje veliko – i to je bio jedan aparat, ki je imao zdola kompjutor, a zgora je bio ekran – i *floppy-disk* se je morao nutr. Ta ekran nije pokazao ni frtalj od A4-stranice na jednoč. To znači, da si si morao cijelu stran u glavi predstaviti pak to vas čas rivati. A to je bilo toliko preveć podatkov za kompjutor, da se je svenek ubisio. Tiskati nismo mogli, jer nismo imali printera – tr sam se ja biciklom s *floppyom* odvezao na Schüttelstraße u ta institut – tiskali smo već ili manje pod rukom. Opet ponajzad u HAK pak korigirati, pak opet tiskati i opet na bicikl. A na koncu u tiskaru. Ča mi isto nismo mogli, je bilo načiniti slike i grafike. U layoutu smo na kompjuteru ostavili slobodan okvir, a kipić su onda stoprv u tiskari montirali na pravo mjesto. Ja sam ončas čuda s karikaturami djelao – to je bilo tada novo i takorekuć „posudjeno". Hak je imao Večernji list i Vjesnik abonirano – a ti imaju veliku tradiciju karikature, a to smo htili vas čas rizati i u naš fundus shraniti.

NG: Vi ste iz drugih časopisov preuzeli karikature?
Sami nismo moljali, odakle su došli već ne znam tako.

NG: Protiv tebe u ulogi glavnoga urednika je zemaljski krivični sud u Beču *istraživao 90. ljeta – neki članki u Novom glasu da su bili uvredjivanje zemaljskih i saveznih činovnikov kot i zemaljskoga poglavara (Sipoetza). Ste u tu dob bili prekritični?*

Mi smo „prez ženirara" djelali. To je bio naš študentski privileg. Novi glas je zato ovde. Hrvatske novine si moraju od svakoga načelnika i farnika dati reći, da ćedu im ljude novine otpovidati, ako se komu ča ne paše. S tim nas nisu mogli veliko trefiti. Od članarine nismo živili.

NG: Sad je Novi glas 60 ljet star nastao – za 5 ljet smimo pojti u penziju. Ke želje imaš ti na Novi glas?

Za penziju? To jako odvisi od toga, ča kani Novi glas biti. Ja sam znatiželjan, ča dojde u stan poštom i si to štem – važno je, da takoča egzistira. Sada se sve već u internetu piše, ali ipak je ča drugačijega, ako si ča tiskano prešteš. Za sve urednike i autore pred manom i za manom je to bilo jedno lipo igrališće, kade smo imali mogućnost i mogli ča sprobirati. A na svakom poslu mi je to pomoglo, jer sam se kroz NG naučio layoutirati. Ne samo tehnički. Morao sam si premisliti, kako mora jedna stran izgledati, kako mora biti glava. Kako mora biti strukturirano, i da je najvažnije na stranici bijelo, a ne črno. Ako sada ča na sud pišem, gledam na to, da to lipo izgleda. Ako sudac to u ruku zame, onda mu je to simpatično. Ako mu ki da pustinju s kakovimi znaki, to ga manje interesira. Zvana toga sam se jezik naučio. Nimci imaju samo malu šansu, da s kakovim tekstom dojdu u novine, a mi kod HAK-a smo bili „autonomna scena". Ča smo mi petimi ili desetimi u uredničkom teamu htili, to smo mogli. Pravoda je bilo i dost – ako si naprimjer pogledaš jezično pitanje – slipih ulic u razvitku časopisa. Ali i to ima svoje opravdanje. Svaki ima pravo na svoje iskustvo.

NG: Ke teme ti momentano falu?

Mene kot običan štitelj interesiraju manjinske i pravne teme, a i jezične teme. Zanimaju me komentari pak analize, diblje nego smo to naučni od mogućnosti tajednika. Kad sam ja bio glavni urednik, smo na to gledali – neki članki su išli prik 8 ili 10 stran; tako na pseudo-znanstevni način, kade su na primjer i izvori citirani. A to - mi se čini - prava narodna grupa – a toga nimamo. Hrvatske novine to uopće ne moru pokriti, a za HAK – po strukturi štiteljev i članov – bi to moglo biti interesantno. Već puti je tako, da se samo piše za omladinske evente – za študentsku scenu. Mi smo u moju dob probirali najti, ča bi moglo i starije generacije interesirati: HAK, to su svi, i stariji.

NG: U HAK-u momentano manjka juristov.
To su faze – većputi imaš ljude iz različnih regijov. Većputi imaš samo ljude iz sjevera ili iz sredine. Bilo je koč čuda juristov, koč manje. Ako ih nij, ih nij. U manjinskom gibanju mora ionako svaki imati pravno znanje. Prez toga po meni ne moreš manjinsku politiku načiniti. A nažalost nimamo političku akademiju, u koj školuješ ljude, juriste i ne juriste.

NG: Jedna stvar, ku potribuju hrvatska društva u Beču, bi bila mogućnost da se ovde konačno otvori škola, u koj se more i učiti hrvatski jezik. Načelnik Michael Häupl je u toj vezi rekao, da si more predstaviti takovu školu, ako ju Hrvatska financira... ti si se bavio tematikom manjinskih prav u Beču; ča to ne bi išlo lakše?

Ja sam jako daleko vani iz aktivne scene, za to ne znam ki ča veli, ali ja sam si jako siguran, da momentano neće to nijedan drugi financirati. Ali dobro, to se zna od danas na sutra drugačije stati. Ako si pogledaš, kako je došlo do Hrvatskoga centra.
Ili kako smo do seoskih tablic došli, to je isto bila čudna faza. Črno-plava vlada je pravala ča, ča more pokazati na van. Pak se je kancelar Schüssel s flošom na glavi Borištofi postavio uz prvu dvojezičnu tablu. Slike su išle po Europi, *peinlich*, ali table smo imali. Morebit će tako slično biti kod škole. Ti moraš projekte imati tako daleko gotove, da znaju svi, «ako to riješimo, ćedu nas hvaliti». Ako naš problem nije virulentan, ako temu ne kreiraš i vas čas nalažeš, onda tema nije vruća. Onda s toga ništ ne moreš načiniti. To je politika.

NG: Ti si bio referent za manjine, migraciju i ljudska prava u zelenom klubu – pred kratkim je partija morala najaviti oko sto suradnikov kod AMS-a. Ti ide blizu, da Zeleni već nisu u parlamentu?

Sigurno je škoda. Ja sam bio kod Zelenih od 89. ljeta do 99. ljeta – to je bio čas, kad su Zeleni jako počeli djelati s manjinami – od 86. ljeta su imali jednoga Koruškoga Slovenca u parlamentu (Karel Smolle), onda je Terezija Stoisits došla i Marijana Grandits – bivša predsjednica HAK-a. One su jako kanile forsirati manjine. Terezija me je pitala, ne bi li kanio tote djelati za manjinsku politiku – tr sam od ORF-a prošao, kad je bilo kod Zelenih već mogućnosti za djelati. A onda smo 10 dobrih ljet imali u parlamentu. Terezija je ostala, a ja sam pak prošao i završio študij. Bilo je i negativnoga, kad su bile bombe Franza Fuchsa, ali i pozitivno – gimnazija u Borti, seoske table su bile onda već ili manje pripravne, pak manjinsko podupiranje se je masivno podignulo. Krez stalno djelanje i upozoravanje je čuda dalje išlo za manjine.
To se je kasnije jur reduciralo, kad se je težišće unutar Zelenih minjalo na nove manjine, jer tih je čuda već i problemi su čuda veći - i krez zakone, ke su jako diskriminirali. Zbog toga se sada relativno malo djela za gradišćanske Hrvate direktno. Ali konačno nije tako važno, je li direktno djelaš, nego da djelaš za jednu klimu, kade zna svaki sa svojim jezikom dalje biti ON ili ONA, kade zna svaki čuvati svoj identitet. Danas čujemo, da se mora svaki po nimšku pominati u školskoj pauzi. Ako naši ljudi mislu, to nas Hrvate ništ ne ide s puta, moram reć, to nas ide jako čuda s puta! To je potlačenje svake druge grupe, ka nije dio «nimškoga Leitkultur-a ». To će nam na glavu spasti, iako to sada ne vidimo, iako se sada znamda još ki tomu veseli. Ali to je velika tujkavost!

NG: Ča je bio motor*, da si se tako zalagao u našoj sceni?*

Ja sam bio za odredjeno vrime slučajno na pravom mjestu. Zbog toga je sve tako došlo. Motor je bio svenek, da se angažiram za ravnopravnost. Meni je važno, da se s ljudi *fair* zahadja. Da imaju svi iste šanse, da se ne diskriminira, ako se po hrvatsku pominaju. To sam jur kot dite sobom dostao, da nije automatski tako, da ima svaki u Gradišći iste šanse. To mi je moj tata povidao, da on ki-ta *job* nije dostao, jer je bio Hrvat, pak kad su «ionako jur imali jednoga Hrvata» u tom odiljenju. To je za njega bila diskriminacija.
Ta motiv – zalaganje za fairness i ravnopravnost – je ostao motor za moj angažman. Sve drugo je onda sekundarno – je li se zalažeš za amnesty international ili za tvoje ljude doma! Tote, kade vidiš da je nepravičnosti, kade ljudi na ljude gazu, tote se moraš angažirati.

Intervju: Konstantin Vlašić
Slike: Michael Hedl

Intervju s Jörgom Haiderom

Austrija ima opet koalicijsku vladu med FPÖ i ÖVP kot u 2000. Ončas je črno-plava koalicija prouzrokovala mnogo reakcij i došlo je do političkih sankcijov europske unije protiv Austrije. Jörg Haider, ondašnji predsjednik FPÖa, je svojom populističkom politikom protiv strance polarizirao u Europi (Danas imamo „Haidere" i u drugi europski zemlja). Mi smo kanili znati, što bi Haider rekao o današnoj FPÖ i peljati intervju s njim. Ali to nije bilo tako lako, jer smo po dugoj rešerši izvidili, da je Haider umro 2008. Istraživali smo, kako bi ipak mogli peljati intervju. Spomenuli smo se, kako se je Jezuš zastao s Mojzešem i Elijom na brigu Tabor. Nažalost nismo imali dost budžeja, da bi letili u Israel. Odvezli smo se tramvajem na Taborstraße. I zaista, ugodalo nam se je da se sastanemo s Haiderom za intervju.

NG: Dobar dan, gospodin Haider. Veselimo se, da imamo mogućnost za intervju s Vami.
Haider: Dobar dan ili bolje dober dan, kako se kod nas u Koruškoj veli ;)

NG: Predsjednik FPÖa Štajerske Mario Kunasek…
H: Kunašek!? Kako da jedan, ki nosi takovo ime, more nastati predsjednik FPÖa? Onda se ljudi moraju pitati, je li on ima ionako valjanu dozvolu stalnoga boravka [1].

NG: No, bivši predstojnik kluba FPÖa u parlamentu je isto imao slavensko ime, to očividno nije bio problem za vas, ili?
H: Vi mislite Petera Westenthalera, ki je nosio ime Hojač?[2] No, on je bio preminio ime jur prije nego je stupio u našu partiju. Ali najkasnije onda bi bio morao preminiti ime. Kako bi to bilo: Mi smo protiv strancev, ali naš predstojnik kluba ima slavensko ime? To nije autentično, partija mora imati uvjerljiv profil. Ako FPÖ i danas kani postupati kot spasitelj nimškoga, onda to ne ide.

NG: Ali Kunasek i birači očividno nimaju problem s imenom Kunasek.
H: To ja ne razumim.
Haider trese glavu
On se i zalaže, da dica u školi samo govoru nimški u pauzi[3] a nosi ime Kunašek. Ja se pitam: „Je li je to satira?"

NG: Ali ljudi to zaista ne smeta.
H: O bože! Očividno su neki ljudi još bedaviji nego sam si mislio.

NG: Vi ste rekli, da bi morao preminiti ime. Ali nije to onda samo simbolično?
H: Sigurno! Ali kot sam rekao, partija mora imati javan i uvjerljiv profil. Ako kanim prodati biračem, da sam spasitelj nimškoga, onda to moram i uvjerljivo prezentirati.

NG: Vi velite „prodati". Je li za vas politika protiv strancev bila samo instrument da dostignete cilj, da bi dobili izbore?
H: No, ja još nikad nisam volio strance. Ali tako mrzio kot neki, ki su danas u FPÖ u važni pozicija, je nikad nisam. Ja sam imao *Buberlpartie*, ali Strache sada ima *Burschenschaftere*. Ja sam svoje dečke imao pod kontrolom, danas ne znam gdo ima kontrolu u partiji…

NG: Vi ste i uprav rekli, da je važno imati jasan profil. Što mislite Vi o tomu, da FPÖ vabi srpske birače i da Srbi imaju i ulogu u partiji?
H: To zaista ne razumim! Ja sam bio naučan, Srbi su naši neprijatelji, jer su prouzrokovali Prvi svtiski boj, oni su krivi da već nismo velika monarhija. Pak kako to paše u profil partije? «Mi smo protiv strancev, ali Srbi su ok?»

NG: Očividno dobro, kandidat FPÖa srpskoga podrijet la isto veli, da je prečuda *Azilbetrigerov* i *Wirtšaftsflihtlingov* [4]
Mi kažemo Haideru video Strache-Rapa

H: Sada prestan´te, ov video je satira! Ili?

NG: Ne, ovo je video za bečanske izbore 2015.
H: Što? Strache ne želji imate Afrikance kod nas, ali onda rappa? To je muzički stil afro-amerikancev! Migrantov! Beč nije Bronx! Zašto Strache nije napravio Strache-Walzer? Ili Strache-Polka?
Strache maše glavom
No dobro… Morebit moramo akceptirati, da je strancev kod nas. Ali onda barem moraju akceptirati našu muziku i naše pravice.

NG: Ali zamjenik načelnika Beča Johann Gudenus je svečevao svoj pir po srpsko-pravoslavnom ritusu.
H: Ne kanimo se već držati naših pravic? Je sada jur sve jedno i isto? Skoro si mislim, da je današnja FPÖ komunistička! I komunisti su rekli, da su svi narodi isti.

NG: No, Strache se je jur prispodobio sa Che Guevarom u stripu (comic) Stra-Che [5]
H: Ojoj… Današnja FPÖ nima jasan profil!

NG: Ali kot vidimo ne smeta, morebit još i hasni, jer FPÖ ima dobre rezultate pri izbori.
H: Morebit sam ja i precijenio naše birače. Ja sam mislio, da kad budu svi detalji za *Hypo* poznati, ljudi već nikad ne bi birali FPÖ u Koruškoj. Ali ipak su opet prvi u anketa. No dobro, ja nažalost opet moram projti. Imam još puno djela.

NG: Kakovo djelo? Kade ste Vi zaista sada?
H: Svaki ima mogućnost, da si izabere kamo ide. Kršćani idu u prvom redu u nebo, ateisti se odlučuju većinom za bezbožno ništa. Ja sam se odlučio za grčko nebo i vozim sunčana kola Heliosa. On je rekao, da to sigurno bolje znam nego svoj hranjenik Phaeton.

NG: Lipa hvala za intervju!

1 http://derstandard.at/873380/Die-Frage-nach-einem-undeutschen-Namen

2 http://derstandard.at/1353206690022/Sie-nannten-mich-Gary-Ein-Abschieds-Interview-mit-Peter-Westenthaler

3 https://www.instagram.com/p/Bb337l0glUw/

4 https://youtu.be/J9pMh3Aipv4?t=3m34s

5 https://lindwurm.wordpress.com/2012/04/19/strache-und-der-massenmorder/

Bečanski Angewandte je skupa s Tama-Art-univerzitetom u Tokyu priredila skupnu izložbu.
Studentice i studenti su morali nacrtati plakate pod geslom what matters now.
Maximilian Schnürer je osvidočen Europejac. To se vidi.

JEDNA OD NJIH

Pred kratkim sam sidila u predavanju. Tema predavanja je bila nasilje protiv žen. Na jednoj foliji toga predavanja su bili nekoliki broji, puno statistike iz jedne europske študije. Stalo je onde „eine von 20 Frauen (5%) ist seit ihrem 15. Lebensjahr vergewaltigt worden" – jedna divičica uz mene se k meni prigne i mi tiho veli: „U ovoj dvorani je prilično 80 žen, si ti moreš predstaviti, da je nekoliko njh bilo u toj situaciji?"

Ja nju nisam ni pogledala, nego sam nek mirno rekla: „Da, ja sam jedna od njih."

Do sada hrvatsku rič „Vergewaltigung" još nikada nisam iskala u gradišćanskohrvatskom rječniku. Znamda isto zbog toga, kad se još nisam o tomu pominala. Niti s mojimi roditelji, niti s mojom braćom, niti s mojimi prijatelji.

Bila sam trinajst ljet stara. Bilo je u jeseni, negdje u sredini oktobra. Ja još dobro znam, da sam stoprv nekoliko misec pred tim imala svoju prvu menstruaciju – tako rečeno sam jur bila žena, ča ne? Ja sam bila pozvana na rodjendanu jedne prijateljice iz moje škole. Onde sam spoznala jednoga dičaka – zvat ćemo ga Daniel.

Daniel je troja ljeta stariji od mene, to znači tada je bio šesnajst. Kako tako je bilo u ta čas u mojoj školi „cool" ako si jur imala prijatelja – tako smo Daniel i ja nekoliko tajedan kasnije bili ljubavni par. Naravno sam bila jako zaljubljena – barem tako zaljubljena kako se more s trinajstimi ljeti uopće biti. Prvi put imati prijatelja, prvi put da me jedan dičak kušuje, i prvi put da sam bila s jednim dičakom sama.

Zač to nikomu nisam rekla? Znamda nisam bolje znala? Znamda sam si mislila, da on to smi? On je bio moj prijatelj, ča ne? On me je isto smio

kušnuti, ili? Onda me je isto smio svlići, svejedno, iako rečem da to ne kanim? Isto još svejedno ako mi dojdu suze? „Mr te neće jako boliti", veli Daniel. „Ja ću biti pažljiv." Došla sam domom i nisam razumila moje suze, ja bi se morala veseliti, ja sam imala moj prvi put. Ča to nije ča lipoga? On me je ionako batrio, njegove riči su bile lipe, ali zač onda sad stojim pod tušom i si svom moću probiram njegove ruke od mene doli prati?

Ja sam dugo premišljavala ili kanim ov tekst pisati anonimno ili ne. Dragi čitatelj, draga čitateljica, meni već nije sram, ali meni je važno da u ovom tekstu ne ide za mene. Ovde ide za sve te, ki se (još) ne ufaju ča reći. I ja sam dugo pravala, vjeruj mi, za ovo nikad nije prekasno. Premisli si nek – jedna od dvajset – misli na svoje kolegice u djelu, na študentice, ke sidu uz tebe u predavanju i poglej jednoč u rundu kad sidiš u tramvaju. Sada, sedam ljet kasnije, je #metoo velik nastao. Čuda se prik toga diskutira, čuda ljudi štima, da ov # (hashtag) nije važan. Neki velu, kad te gdo na koljeno popade, da to još nije seksualno uznemiravanje i da žene kot i muži kim se je „zaistinu ča stalo", tako kako se je meni stalo, da nek oni imaju to pravo pisati: #metoo. Moje mišljenje: Svaki i svaka ima to pravo, da reče, da njemu/njoj ide predaleko. Nigdo drugi ti ne more reći kade je tvoja granica, to nek moreš ti sam znati! A nigdo drugi nima pravo tebi reći ča je i ča nije preveć. Neka zabiti, ti nikad nisi kriv i prosim neka si dati krivicu kako sam si ju ja dala.

Ako postoji nek jedna peršona onde vani, ka se sada zbog #metoo ufa povidati, ča joj se je stalo i ka se ne sramuje i shranja ljeta dugo zbog seksualnoga uznemiravanja, jur onda je ta # ča vridan.

MALI JEZUŠ, DOPRIMI NAM NOVU MUŽIKU!

Predstavi si slijedeći scenarij. Ugodno tepla svića adventskoga vijenca rasvićuje po cimetu i slatkom medu mirišuću hižu u koj u teploj dunji zamotano slušaš svoju *spotify playlistu* napunjenu s najnovijimi izdanji. Hej, ča se je simo zamišalo? Helene Fischer s jur skoro pozabljenimi i uopće ne mrtvoslušanimi božićnimi novootkrići „Feliz navidad", „White Christmas" i u velikom fundusu božičnih jačak skoro zgubljenim raritetom „Jingle Bells". Čestitam, kreativnost se je opet jednoč probila na tvrdom sajmu predbožićne rasprodaje.

U ovoj recenziji novih glazbenih objavov vam kanim predstaviti tri grupe, ke barem s *release* terminom novoga materijala u dalekom kolidiraju s božićnim vrimenom. Daljni mogući božićni fler koga proširuju slijedeće nove objave, ćemo miriti jednom skalom, ka je vizualizirana s božićnimi kapicami – i to od minimalno jedne do maksmimalno pet kapic. Jedna božićna kapica izražava otprilike takovu božićnost (hui nova rič, ku sam si izmislio – Weihnachtlichkeit J) kot randevu s Vladimirom Putinom u jednoj piceriji na umjetnom otoku u Dubaiju. Prema tomu pet kapic u našoj skali stoji za puni božićni *package* s andjeli, ki ti fućkaju „Jingle Bells" direktno u uho i te našufaju s božićnim pecivom.

Detour - Bez Tebe
Božić Faktor:
Rating: ★ ★ ★ ★ ★

Zagrebački pop sastav Detour je početkom decembra predstavio ov jur treti singl novoga albuma, ki neka slijedi sredinom 2018. ljeta. „Bez tebe" osvidoči s jako konkretnim i punim aranžmanom i zrelim *soundom*. Pri prvom slušanju sam se našao u *soundtracku* za neki novi Tarantino film, ki bi mogao igrati u Dalmatinskoj kamenitoj pustini. Puh, pustina i Božić? To je bio i razlog, zač je jačka dostala samo dvi božićne kapice. Za kreativni i dobro strukturirani aranžman s puhači i inovativnim solom gitare, se smi Detour s ovom „power pop" jačkom pobatriti s maksimalnim brojem zvijezdic. Moremo jur biti znatiželjni, ča nas još čeka na novom albumu.

Dubioza Kolektiv – Pjesmice za djecu i odrasle

Božić faktor:
Rating: ★ ★ ★ ★ ★

Kolektivci su sredinom novembra objavili svoj novi album, zato su se još usko kvalificirali za trku za božićne kapice. Sadržajno oni s novim albumom ne na veliko proširuju božićni fler - zbog dobrovoljnoga i milosrdnoga angažmana da nudjaju puni album kot besplatni *download*, su si ali definitivno zaslužili 4 božićne kapice. Aktualno najveći balkanski eksport Dubioza Kolektiv na novoj snimki intenzivira upotrebu elektronskih elementov, ča uživo pojačava *party faktor*. Pri slušanju doma je to ponekad jednostavno *too much*. Ipak doprimu sve to, ča srce svakoga Dubioza fena razveseljuje – kritične i političke tekste okruženi samoironičnim humorom i zapokani u šarolik i energetičan miks stilov. A svaki, ki je ov miks jur doživio uživo pri jednom koncertu Kolektivcev, zna, kako onda zvoni - kade smo opet kod božićnoga konteksta ;)

Kojoti – Nova riječ

Božićni faktor:
Rating: ★ ★ ★ ★ ★

Po 17-ljetnoj pauzi se zagrebačko-vinkovački *garage rock* sastav Kojoti opet glasno javlja ponajzad. Za ov *reunion* je rok kvartet tresao tri nove jačke iz rukav. Suhi, iskreni i nepolipšani *vintage sound*, ki su pred 17imi ljeti gajili i ki dandanas nisu izgubili. Jačka „Nova riječ" spominje na zlatne čase Jacka Whita i Strokes-ov, samo u Kojotovom slučaju malo već muslavo. Jedno je jasno i glasno. Ako novi materijal Kojotev igraš na Badnjak, onda gori. Je li je to sad dobro? Ne znam. Nekako su i kaotični Božići - Božići. Tri kapice od redakcije Novoga glasa.

Mali Jezuš: Nikola Zeichmann

STARTER: KIM.
MAIN: KIM.
DESSERT: KIM.
NE BOJ SE. MI TI NE SERVIRAMO SAMO KIMA.
NOVI GLAS.

JAJE NA SELU

Bivši novinar „Standarda" i bivši govorač kanclera, Prodrštofac Leo Szemeliker (49), piše u slabom jeziku o svojem životu u velikom varošu i u malom selu. Žao mu je samo, da njegov mladi padawan nije pio pivo s njim. Provincijalizacija, babies.

Der Konsti steht an der Bar und trinkt kein Bier. Im Unterschied zu mir. Ich habe bereits den dritten Plastikbecher geleert. „Ča je, nećeš pivo?", sam ga pitao. Konsti, siromah: „Neee! Neću, ne morem. Ja sam na antibiotiki. Bolje da pijem vode ali vako ča." No dobro, junger Mann. „Barkeeper, ein Tschoperlwasser für unseren Musicalstar."

Wir warten im Foyer des Gasometer in Wien auf den Gig von Dubioza kolektiv. Prlje na večer su bili Coffeeshokeri pak Turbokrowodi, obadva iz sridnjega, na pozornici. Der junge Padawan fragt: „Kako ti ide, gonc gruntseclih?" Ich, auf Deutsch: „Konsti, mein junger Padawan, ich verlandeiere stetig." Und dann wieder po krowodsku: „I veruj mi, meni se to zapravo jako dopada." Der Konsti lacht. Er ist halt leider freiwillig oder zwangsweise, ča ja znam, nüchtern und glaubt deswegen vermutlich, ich scherze. „Šala, bud?" „Ne, gospodin predsjednik (fake news), zaistinu, prez šale: Ja najvolim stanovat u Gradišću!"
Auf das tranken wir. Ich das vierte Bier, der Konsti sein zweites Tschopperlwasser. „Na domovinu!" Wir waren ja nicht zum Spaß da. „Hahaha, nazdraulje! Ali seda gremo nuter! Dubioza! Stari!" Und nur kurze Zeit später regiert schon der Balkan-Wahnsinn. „Politika je kurva!" „Smotaj nam još jednu, svi su dobrodošli." Alle besoffen. Außer Konsti. Kako smo ipak jačili i tancali i pili! Disclaimer steht unten und wird erst irgendwann gelesen. Gradišće, daleko si, Vienna rulez, ok.

Filmriss. Am nächsten Tag in meinem Wiener Ausweichquartier. Glava je bila tako velika kotno planet Mars. Das Handyton-„Boiiiing" erschüttert mich wie Kanonendonner. Eine Facebook-Nachricht vom Konsti.

Konstantin Vlasich: Dobro jutro! Kako ti ide?

Leo Szemeliker: Nojo, ča ću reć? Vorištansko?

Konsti: Kako?

Leo: Mislim, da tako velu stari ljudi kod nas Prodrštofi. Za: posrano ... Ne znam zač ...

Konsti: Aso. Hahaha. Ali ča drugoga: Bi te zanimalo čega pisat u novom glasu? Naravno mi nimamo puno pinez ... ali barem se moremo austobat

Leo Szemeliker: Rado!

Konsti: Gajl! Mi smo jako otvoreni. Zbog mene moremo i Morgenkatz tiskat ... (napomena: Morgenkatz je ime novin, ke Timo Szemeliker (9) koč piše i ke pak njegov stari postavi na Facebook)

Leo: Jutarnju mačku, hahaha. Ali ću si ča premislit, ok?

Konsti: Leo i provicijalizacija!

Leo: Hmmm, to mi se vidi. Tr nako nij „ča drugoga" ... ;) Ali reci mi, ča je Verlandeierung po hrvatsku?

Konsti: Hahahaha. Jaja na selu!

Leo: Super, Konsti!

Konsti: Ali točan prevod – ne znam ...

No dobro. Ovo je vam štorica mojih jaj na selu. Stari, Konsti, kako vo gluši? Još jednoč: Ovo vam je štorica mojega ferlandajerunga.

Živim Prodrštofi. Od 2013. ljeta. Pred tim sam bio 26 ljet Beči. Bigunac sam bio. Subkulturni bigunac, ki je 1987 pobignuo iz sela.

Der Burgenländer plötzlich alleine in Wien, ganz im Norden, vis a vis vom Karl-Marx-Hof, wo gar

nichts war. Die U4 (U-Bahn) fuhr bis Mitternacht. Das Taxi von den damaligen Hot Spots, mehr oder weniger das Bermuda-Dreieck und das U4 (Disco) kostete 100 Schilling, war also unleistbar. Na gut. Semesterlang nur Studentenparty in den Burgenlandheimen, im Panorama-Heim, ein paar Konzerte, jedenfalls dem Furtgehgott huldigen. Die Stadt hat uns abends inhaliert und runtergeschluckt, nächtens durchgekaut, in ihren Gedärmen verdaut und morgens wieder ausgespuckt. Ich habe gesehen, wie aus der grauen, versifften Donaustadt der 80er Jahre im Laufe zweier Jahrzehnte doch eine der coolsten Städte Europas wurde.

In all dem Wahnsinn, in dem es 1995 sogar irgendwie geschafft habe, mein Studium fertig zu bringen, wusste ich immer, tief in mir drinnen: Du kannst den Burgenländer aus dem Burgenland kriegen, aber du kriegst niemals das Burgenland aus dem Burgenländer. Folgerichtig war ich viel unterwegs mit anderen Burgenländern in der Diaspora. Aber auch mit Weinviertlern, entwurzelten Erdbergern. Und vor allem auch vielen Jugoslawienern.

Meine Wiener Jugos. Die meisten sind nach dem Jugoslawien-Krieg als junge Buben nach Wien gekommen. Mit denen hab ich versucht, Kroatisch zu reden, meinen Dorfdialekt, den ich von meiner Oma hatte und den ich so gut wie nicht mehr verwendet hatte. Htio sam reć, kad smo htili pit cijeliu noć: „Znate, Jugoši, i ja sam eigentlich Krowod iz Gradišća." Oni su htili reć: „Odakle?" Ja: „Oida, kako mi grete vi na živce. Iz Burgenlanda! Nisam švabo, vastehst! S manom se znaš po hrvatsku pominat. Jur petsto ljet!" Oni: „Šta hoće? Pa šta znači ‚pominat'?" „Leo, du hörst dich an wie ein alter Bauer aus den Bergen, wenn du kroatisch reden versuchst", htio je reć na primjer Denis iz Karlovca, bubnjar, s kim sam dugo svirao u nepoznatom bendu. Mr moj tovaruš Denis je bio ljeta dugo jedini človik Beči, s kim sam pokusio barem par riči po našu.

Strefio sam schon druge hrvatice i hrvate iz gradišćanskih sel. Ali mr znate: the international language of Rock n Roll was definitely not krowodisch. Posebno nij bio u 90er Jahre. Jednu noć, znam se škuro spomenut, sam igrao s mojim bandom u Flex-u uz Donaukanal. I ne znam zač, ali ov večer sam publikum tako pozdravio: „Zdravi bili, ljudiiii! Lipo da ste denas došli. Mi smo Brian (tako smo se zvali, ja nisam bio kriv) i mi sviramo Rock and Roll!!!" Kotno pokojni Lemmy pred svakim koncertom Motörheada, ali samo po prodrštofsku. Ne znam, ki vrag mi ov večer jahao. Bečani su gledali očima kot autobus. Einer meiner Weinvierter Haberer sagte; ich „I homma docht, nur eicha Zeigla is a Tschusch?" Unser Sänger übernahm schnell und machte dann seine üblichen peinlichen Ansagen im Wiener Gymnasialsoziolekt. Po nastupu je došla jako feš divojka k meni. Ona se je smijala i rekla: „Ja san iz Fileža. Fuj super, ča si perže rekal. Vaša muzika je isto bila leivond ..." Ja sam odgovorio: „Cool! Hvala! Ali, prosim, reci mi: Kaj je genau Filež?" Ok, smo hojd na bar šli, da mi je razložila geografiju Gradišća i druge teme. Je li smo šmusali, već ne znam. Kako je pokojni Lemmy rekao? „Ki se zna spomenut, ta nij bio trpaj." Urbanizacija, babies.

„Neka bit tako peinlich, tetac Leo, ti ex-möchtegern-ženskar", je rekla moja mlada nećakinja, kad sam zadnji put došao s mojimi junačnimi storicami. Zato: Stopp. Zeitsprung.

2017/2018. Denas se tiho ferlandajeram. Doma u Vulkaprodrštofu. S dicom. Sa ženom. S črljenim špricerom s susjedom. I znate kako mi se to vidi. Ferlanajerung nije samo zdravlje nego bivši lifestyle Beči (zvana preveć prodrštofskih špricerov). Ferlandajerung je i bolje za psihu, za dušu. Glava se prazni. Misli dolazu i odletu. Ako kanu. Ali ne ako ne kanu, onda ne. Kontemplacija zbog provincalizacije, babies. Brisao sam konačno festplatte. Barem nje polovicu. U varošu svenek išćeš. Irgendča. Irgendkoga. Parkploce. Nove zabave. Stare tovaruše. Smisao modernoga urbanskoga života. Bižiš u koli, kotno Roland u Dark Toweru Stefa Kinga. I ja? Istupio sam iz onoga kola. Doma, u Ponhofstrosnu, gonc na kraju mojega sela, kade je vrime stat ostalo, sam ja konačno dostigao. Provincijalizacija, babies.

Romantično, buoa?

Neka se varat.

Je i druga stran ferlandajerunga. Škura stranica nemoći. Ča je ovo? No, premisli si to: Neka kasnit kod frizerke, sve štorice o tebi su jur tote. Zna bit, da čuješ ča ljudi govoru knoći i treti ili četvrti put u seoskom kaffeehausu – u gonc presenećenoj novoj verziji. Ferlandajerung isto znači, da ta nastane načelnik ki plaća najveć rundov na ognjobranskoj fešti. Razvitak sela znači već mogućnosti da se heavy pije. Ferlandajerung znači, da mru kašnje na božićnom bazaru u selu viču onomu, ki je odgovoren za CD-player: „Ča jeee? Nimate irgendkakove šlogereee? Ča od Heleeene?" Ovako ča moreš žrknut. Provincijalizacija, babies.

Ča je moja budućnost? Ja imam još par ljet, dokle ćedu moji sini k meni dojt i mi reć, da je sada zaistinu dost ovde va selu i da već ne izdržaju ov život i da su ljudi kod nas tako tujkovi i da imaju samo jedan pogled na sve i da oni, ki su pravoda najcoolniji junaki na svitu, već ne moru dočekat, da su konačno Beči. Ja ću im reć: „Mora se Mordor vidit, da se ljubi Auenland. Vidimo se za 25 ljet..."

Leo Szemeliker

Leo iz Vulkaprodrštofa (li.) Denis iz Karlovca, Beč, 1994

1992

CIAO BEČ, HALLO AMSTERDAM

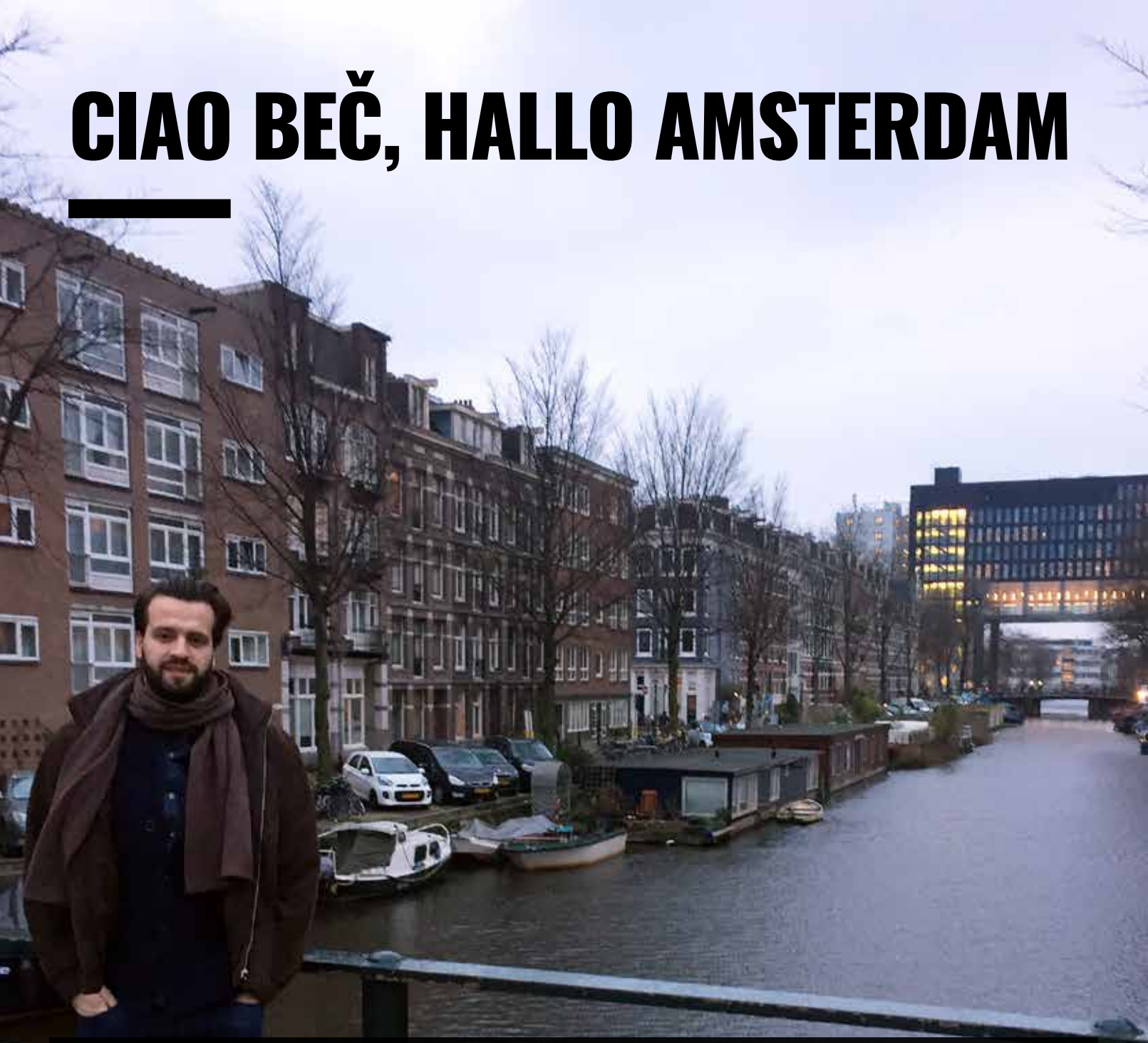

Onaj tko me ne poznaje, sigurno se susreo s malim dijelom mene, zapravo malim tragom, kojeg već skoro 7 godina tiho ostavljam u tvojim rukama. Moje ime je Nikola Znaor, i ja sam lice iza lica Novoga glasa, član odbora HAK-a, i arhitekt.

Tako je. Svakih nekoliko mjeseci ispred mene je velika kolekcija tekstova i slika. Moja zadaća je da sav trud naših novinara, pisaca, fotografa i urednika oblikujem u nešto što će biti poslano u tiskaru, proći proces kao rođenje malog djeteta i završiti u obliku tinte i papira. To naše malo dijete od tinte i papira će živjeti onoliko dugo koliko ćeš ti kao čitatelj to htjeti, ili sve dok bude živjela arhiva u knjižnici Hrvatskog centra.

A koliko dugo živi hrvatska riječ među gradišćanskim Hrvatima, bilo je moje najveće iznenađenje te davne 2010 godine, kada sam se susreo prvi put sa njima u Beču.

Kažem vam - mora da je to bila sudbina da se upoznamo. Ispričat ću vam kako je to bilo, pa počnemo od početka:

Rođen sam u Zagrebu 1991. godine, te sa samo 3 mjeseca odlazim u Nizozemsku, u Wageningen gdje živim do svoje devete godine. Nakon toga se vraćam u Hrvatsku, u Zagreb, i tamo ostajem do kraja gimnazije. S 18 godina se prijavljujem na Bečku akademiju umjetnosti i upisujem smjer arhitekture.

Nakon velike sreće i radosti, kreće moja potraga za "krovom nad glavom". Prijavio sam se na nekoliko studenskih domova, ali sam svejedno krenuo u potragu za WG smještajem. *"Rano se ujutro probudi, i odmah gledaj za WG!"* – ozbiljno mi je rekao otac. Poslušao sam ga, i odmah ranim jutrom sam počeo gledati što je taj dan bilo "online" od stanova. Našao sam 2-3 stana, i brzo sam ih nazvao. Pogađate - prvi koji sam našao je bio WG u Schwindgasse 14 na 4. katu. Slađana koja je tada tamo živjela mi je rekla da ne mogu doći, jer ima bus za par sati, i rekla mi je da joj se javim poslije ljeta. Ja sam inzistirao da odmah pogledam stan, i ona mi je rekla da ako dođem za 20 minuta da mogu pogledati. Brzo u taksi i via Schwindgasse! Kada sam izašao iz taksija, pitao sam šofera da li je siguran da je to ta adresa, i on mi je potvrdio da je to to. Nakon što sam prišao vratima vidio sam natpis «Hrvatski centar». Na zvonu je pisalo «Kroat. Akad. Klub». Kako to da nisam našao to hrvatsko društvo, a sve sam pregledao na internetu? To je bio prvi stan koji sam pogledao i rekao sam odmah da ću ga uzeti. Posjetio sam još jedan «pro forma» ali sam odmah znao da je moj izbor Schwindgasse.

Sada mogu reći, to je sigurno jedna od najboljih odluka u mom životu.

Tako je i bilo. Otišao sam na more u Hrvatsku 3 mjeseca, i vratio se u Beč krajem rujna 2010., malo prije početka semestra, a stan je bio skoro pa prazan.
Nastao je WG u originalnoj postavi: Luka Budinčević, Matija Fortuna, i Marco Blascetta. Legende svi redom. Samo je Luka na početku bio na 4. katu, ali u jednom mjesecu smo bili kompletni. Kompletni, plus *padobranci* (=*Fallschirmspringer* hrvatski slang za *ad hoc* goste), poput Blascettine bande iz rokerskih dana, poneke simpatične djevojke ili legendarnih gosta poput «posljednjeg gradišćanskog playboja» – Lukija Kornfeinda, koji je preferirao kauč u hodniku.
Kasnije su nam se pridružili: Zrinka (djevojka od Matije), Liza Szucsich, Konstantin Vlasich, i Luka Šola, plus minus neke stare ljubavi. Sve ostalo je povijest.

Ali osim lijepih trenutaka i dobre zabave na 4. katu, što je još važnije, je to da sam upoznao jednu grupu ljudi koji su mi velikodušno otvorili svoja vrata i primili me u njihov krug. Bio sam začuđen koliko gradišćanski Hrvati imaju kulture, znanja, ali i motivacije da očuvaju svoj identitet. No isto tako da mladi ljudi taj identitet mogu iskoristiti za sudjelovanje u cijelom spektru suvremene kulture. Lijepo je bilo vidjeti da samo očuvanje identiteta, ili njegovo konzerviranje ne može imati toliko veliki utjecaj na društvo kao i aktivno sudjelovanje u okruženju u kojem se nalaziš, i dopuštanje tom okruženju da upozna i sudjeluje u tvojem identitetu. Tako se jako jasno u tom kontekstu može vidjeti da vrijeme nije statičan, već dinamičan pojam.
Upravo su ljudi koje sam ja susretao tvorili tu šaroliku bandu koju sam ja upoznao.

Beč vs Amsterdam

Sada, sedam godina kasnije, napustio sam Beč i preselio se u Amsterdam. Ponekad se mislim, da li sam trebao otići, ili ipak ostati u gradu na lijepom plavom Dunavu.
Postoji više razloga mom odlasku, ali i dvojbi. Jedan od njih je sigurno da je Beč, taj prekrasni grad u kojem diše romantični i divni šarm, u isto vrijeme prolazi vonj kakvog staračkog doma. Budimo realni, Beč, koliko god da bio lijep (i ja ga jako volim), u sebi ima jednu iznimno konzervativnu konstantu. Pojam konzervativan se ne odnosi na neku određenu stvar ili ljude, već na sveukupne segmente i procese društva kao što su na primjer: posao, odnosi, opsesija titulama, ili lažna pristojnost. Generalno bih nazvao to srednjoeuropskim sindromom, koji je isto prisutan u Zagrebu, sa mentalitetom: «Ako je nešto uvijek bilo tako, ne*ćemo to mijenjati.*» Ne kažem da se sve treba mijenjati, ali mislim da ako nešto može bolje da se izađe iz zone konformizma, mediokriteta ili statusa quo.
Amsterdam s druge strane, je bio osvježavajući u tom smislu. *No bullshit* kultura, koja proizlazi iz ekstremnog pragmatizma, minimalnog i praktičnog, ja bih rekao sjevernoeuropskog protestantizma. Iako religija više nije neki faktor u Nizozemskoj (većina crkvi je prazna), sigurno se osjeća ta razlika između sjevernoeuropskog protestantskog mentaliteta ili recimo srednjoeuropskog katoličanstva.
Stvari se rade brže, efikasnije, transparentnije i na neki način i modernije. Iako su obadvije zemlje u europskom ekonomskom vrhu, moram reći da je inovativnost i progres na strani Nizozemske. Rade kao kolektiv. Sigurno je da je društvo podijeljeno, ali ne na tako radikalan način kao u Hrvatskoj ili Austriji. Razlog tomu je da oni zasnivaju svoje zajedništvo ne na nacionalizmu, već na zajedničkoj brizi za kolektiv. To se vrlo lako može shvatiti kroz zajednički stoljetni trud , rad i brigu da ih sve ne odnese voda tj. more. Naravno da postoji i klasični nacionalizam, i rekao bih ponekada lažna tolerancija prema strancima, ali generalno gledajući, karakteristike građanskog društva i ono što zapravo čini civilizaciju, je tu jako izražen.
Još jedan razlog je decentralizacija. Njihova stoljetna politika decentralnog planiranja je sigurno jedan od temelja uspjeha ove države. Nizozemaca ima 17 milijuna stanovnika, površina zemlje je jako mala, a opet nemaju niti jedan grad koji ima milijun stanovnika! Naravno, imaju geografsku prednost da su kompletno ravni, i da zbog toga infrastruktura i prijevoz funkcioniraju kao švicarski sat. Zato i ljudi iz malih sredina imaju pristup većim urbanim centrima. Za razliku od Austrije, Hrvatske, ili većine europskih zemalja koje imaju jedan glavni grad (npr. Beč) i možda nekoliko većih središta (Graz, Linz, Salzburg... itd). Tako u državama centralnijeg uređenja postoji i veća razlika između urbanog i ruralnog stanovništva. U nizozemskoj to nije slučaj, jer je svakodnevna fluktuacija puno veća, dijelom i zbog razvijene infrastrukture, i veličine zemlje.
Kada kažem da Nizozemci imaju jednostavan stil života, mislim na to da i mladi i stari, i bogati i siromašni, svaku jutro sjednu na neki stari bicikl, i iako pada kiša svi voze bicikl na posao. Kada dođe vrijeme ručka, kratka pauza sa nekim običnim sendvičem (nema klasičnog ručka), i nastavlja se s radom. Stari Nizozemci pričaju da prije nije bilo tako, ali praktični kakvi jesu – su se adaptirali na život od 9 do 5.
Nacionalno piće je pivo, a nacionalna kuhinja, osim par jela, zapravo i ne postoji. Često se jela iz starih kolonija ili jela nekih manjina tretiraju kao «nizozemska» ili svakodnevna, jer su već toliko dugo prisutna u društvu.

***Ljepota* je u Beču**

Tu dolazimo do drugog ekstrema gdje nizozemska praktičnost i simplifikacija svega prerasta u, po meni, negativan sindrom koji eliminira *ljepotu*. Ako se čovjek prošeće ulicama Amsterdama, sigurno će primijetiti koliko je grad kompaktan, simpatičan, i lijep. Ali vrlo brzo čovjek primjećuje da iako su bili kolonijalna sila stotinama godinama, njihove kuće, trgovi, ulice nisu spektakularne. Sve je praktično. Nema puno ornamenata i teatralnih izdanja kao što je to na primjer jedan *Karlskirche*. Sigurno je da je nizozemska kultura iznimno bogata, pogotovo u periodu «zlatnog stoljeca» (16-17 stoljeće), kada je Nizozemska bila na vrhuncu svoje moći. Ali svejedno, tokom razvoja ove zemlje, praktično ima prednost i uvijek je prije «lijepog».
Pa tako i sendvič koji jedeš za ručak je praktičan. Jelo je sredstvo, dok je na primjer u Beču jelo užitak. U tom pogledu je Beč bio i ostao sinonim za kulturu i otmjenost, ali ponajviše i jedne vrste hedonizma, i mjesto slavljenja užitka u životu.

Ove usporedbe su mali primjeri svakidašnjeg života. Ali generalno gledajući, i u praktičnome ili utilitarnome se nađe *ljepota*. A da nekada previše forme, prerasta u formalnosti i u konzervativne procese u društvu koji danas u 21. stoljeću možda više nisu potrebne, sam spomenuo na početku članka. Recimo samo da ako se čovjek predstavi sa titulom kao što je to slučaj u Austriji, mislim da bi mu se smijali i pitali ga iz kojeg stoljeća dolazi? Iz takvih banalnih praksi ponekad nastaju stagnacijski faktori koji ne daju društvu da ide naprijed. Nažalost, ili na sreću, danas jako puno ljudi ima titulu... Mislim da se ovakve stvari malo odnose i na međugeneracijske konflikte, i siguran sam da će ta praksa nestati nakon nekog vremena.
Činjenica je da se čovječanstvo drastično transformiralo, stavljamo praktičnost ispred lijepoga ili ugodnoga. Trebali bi selektivno pristupati tom problemu. Što je zaista potrebno od formalnosti i što ne? Ili što je degradacija ljudskog izražavanja u smislu kulture i umjetnosti – i to u nekim slučajevima nažalost sindrom «simplifikacije» ima glavnu riječ.
Svejedno, lijepo je znati, da usprkos toj globalnoj transformaciji, još uvijek postoje mjesta gdje se njeguje kultura ugode, hedonizma i *ljepote*. Takvo mjesto je i Beč, koji je nakon sedam godina, uz Hrvatsku i Nizozemsku postao i moj dom i mjesto gdje se ne osjećam strancem. Razlog tomu je sigurno i činjenica da sam bio okružen sa ljudima koji su mi pomogli da se osjećam tako. Veliki dio tih ljudi su upravo bili moji sustanari, Gradišćanci, stari i mladi HAKovci, i svi ostali. I zato vam velika HVALA. Nije to zato ili nije sada bitno da li ste «Hrvati», kao i ja. Bitno je da ste dobri ljudi. Ljudi koji prihvaćaju šarolikost ovoga svijeta, i društvo koje je izgrađeno na poštovanju i toleranciji. Baš kao što ste se i vi morali izboriti da se vas poštuje i tolerira. U tom smislu i «nizozemski kolektivizam» i briga jednog za drugo malo živi i među vama. Zadužili ste me za cijeli život, a ja ću vam uvijek vraćati kako i koliko god ću moći, baš kao i sada još jednim novim brojem Novoga glasa. Uživajte!

Nikola Znaor

Naravno je minority safepack i važan za manjine izvan naše galaksije...come to the minority side!

Slike: Lydia Novak

HOME STORY

MI SMO BILI U ISTOJ ČUVARNICI, ISTOJ OSNOVNOJ ŠKOLI, I U ISTOJ GIMNAZIJI.

Mi smo bili u istoj čuvarnici, istoj osnovnoj školi i u istoj gimnaziji.

Sigurno nije čuda WG-ov u Beču, ki je tako pun ljubavi ali i tako kaotični kotno je naš. Jedan uzrok je sigurno, da se jur jako dugo poznamo. Mi smo bili u istoj čuvarnici, istoj osnovnoj školi i u istoj gimnaziji. Zvana toga tancamo svi trimi kod folklorne grupe Graničarov u Filežu. To znači, mi se zaistinu jako dobro poznamo, znamo ča drugi ima rado ili ne, ili koliko časa svaki za sebe prava. Ča je još važno je sigurno, da svaki od nas ima sobu za sebe. Tako si svaki svoje djela u miru, a ako je komu dugo ili kani razgovarati, se strefimo u zajedničkoj sobi ili kuhinji. Onda sidimo na sofi, gledamo skupa kakov film ili jednostavno tročamo. Ja, na primjer, ne bi si mogla predstaviti živiti sama u jednom apartmanu u Beču, osebito ako sam prvo ljeto u Beču. Iako mi svi pravamo čas za sebe i se moramo učiti, ta ćut, da nisi sam i da je gdo ovde s kim se moreš pominati, ako te ča trapi ili ako imaš koč kakovu malu krizu zbog študije, je jednostavno zvanaredna. To zato spomenem, kad smo i toga jur imali, da najednoč gdo od nas pred vrati stoji, sa suznimi očima, kad je na uniji bilo naporno, ili kad koč ki ispit nije bio tako dobar. To sve nije tako tragično, ali ipak si u tom hipcu veseo, da imaš koga, ki te malo batri, i ti veljek dobro jak špricer natače.

Zvana toga je naš WG jako veseo. Mi tri jako rado skupa kuhamo i pri tom slušamo muziku, potom je nastala naša mala tradicija da se sjednimo skupa na sofu, i gledamo jednu episodu „Friends". Čuda puti dojdu i prijatelji mimo, gledamo televiziju, meru ča spijemo ili skupa kuhamo. Kad idemo Beči skupa na kakov koncert, onda se mi prijatelji prlje strefimo u našem WGu, si flošu vina (ili i dvi) otpiramo a onda pak idemo skupa na koncert i potom opet domom k nam spati.

Oto, da smo mi malo kaotični WG nije tako mišljeno, da nije čisto ili da je neuredno, nego malo drugačije. Tako se na primjer more stati, da se dojde k nam u WG oko sredine novembra, i da mi svi skupa kinčimo naše božićno drivo i glasno jačimo i slušamo božićne jačke. Ili da sidiš u sobi i se učiš, a najednoč dojde tvoja cimerica (Eva) nutar, ispoka brijač, koga si je uprav kupila i ti veli, da joj neka prosim vlase pošiškaš a to totalno špontano i neočekivano. Ča je još jako praktično kad družice skupa stanuju je, da svaka ima ne nek samo jedan ormar za pratež, nego automatično i ta od cimerice. Kad idemo na kakov koncert ili meru svečevati, gleda jedna uvijek u ormaru druge, ča bi si mogla „posuditi" ča zapravo nije posuditi, jer ako se jednoj od druge ča tako dobro vidi, jednostavno minjamo pratež, ako smo se dvi sporazumne. Jedino ča morebit ne tako dobro funkcionira je čišćenje, ili bolje rečeno, ki od nas je opet na redu čistiti kupaonicu, ili posisati vežu i tako dalje. Ali zvana te malenkosti si zaistinu ne bi mogla predstaviti veseliji i interesantniji WG.

Eve frizerka: Julia Gregorić

ŠTUDIRATI LJUDSKA PRAVA

„Saima, I've heard of people being killed and injured during demonstrations in Pakistan – what is it all about?" Und Saima erklärt. Sie erzählt von den Demonstrationen, erklärt Hintergründe und Zusammenhänge, schildert die derzeitige Situation. Saima weiß Bescheid – zum einen, weil sie selbst aus Pakistan kommt; zum anderen, weil sie sich als Journalistin und Menschenrechtsaktivistin für solche Ereignisse interessiert.

Seit drei Monaten allerdings lebt Saima – genauso wie ich auch – in Venedig; genauer: auf dem Lido – einer jener Inseln, die die *laguna veneta* von der Adria trennt. Seit drei Monaten studieren wir hier in einem alten Kloster Menschenrechte. Mit uns in der Aula Magna, dem Hörsaal mit den vier dicken Steinsäulen mit verzierten Kapitellen und den schweren Vorhängen, sitzen täglich neunzig Studierende aus aller Welt, mit den unterschiedlichsten Backgrounds: Da ist Alejandro aus Kolumbien, der als Menschenrechtsanwalt an Wiedergutmachungs- und Aufarbeitungsprojekten nach dem Bürgerkrieg mitgearbeitet hat, Sara aus Portugal, die für den Europäischen Gerichtshof arbeitet und Louise, die in Belgien gerade ihr Jus-Studium abgeschlossen hat; dann ist da Canan, die die letzten vier Jahre damit verbracht hat, an der syrisch-türkischen Grenze Flüchtlinge zu betreuen, Sotiris, ein Philosophiestudent aus Griechenland und Timisha, die in Indien für eine Menschenrechts-NGO gearbeitet hat; da sind Leute, die jahrelange Praxiserfahrung im Bereich Menschenrechte haben, Leute, die sich bereits in früheren Studiengängen wie Jus, European Studies oder Anthropologie damit auseinandergesetzt hatten und Leute wie ich, die aus ganz anderen akademischen oder praktischen Feldern kommen – in meinem Fall Slawistik und Anglistik.

Was die *patches* in diesem Patchwork aus Nationalitäten, Vorwissen und Erfahrungen zusammenhält, ist ein kollektives Interesse für Menschenrechte – und die Tatsache, dass wir wie im Reality-TV fünf Monate gemeinsam auf einer Pensionisteninsel im Mittelmeer verbringen: Aufgeteilt auf Wohngemeinschaften in mehr oder weniger Gehweite zueinander, mit einer äußert überschaubaren Auswahl an Bars sind wir recht schnell und auch dank recht viel *spritz Aperol* zu einer homogenen Gruppe von *Masterini*[1] zusammengewachsen. Und wenn das Bedürfnis nach Zivilisation dann doch zu stark wird, besteht immer noch die Möglichkeit, in fünfzehn Minuten mit dem *Vaporetto* bei San Marco zu sein und sich von Touristenmengen gondelgleich über den Platz schaukeln zu lassen. Durch ein paar Gassen, über ein paar Brücken, an ein paar Kanälen entlang und schon findet man sich zwischen italienischen (meist Architektur- oder Wirtschafts-) Studierenden in der alten Bibliothek Querini Stampalia wieder, wo es sich hervorragend lernen lässt. Um Mitternacht dann, nach wohlverdientem Feierabendachterl in einer der unzähligen Bàcari, über den nun menschenleeren Markusplatz zurück zum Vaporetto.

Jährlich verbringen jene circa neunzig Studierenden, die nach Durchlaufen des Aufnahmeprozesses eine Zusage erhalten haben, das Wintersemester hier auf dem Lido, lernend, Spritz trinkend. Die Vormittage bestehen aus Vorträgen und Workshops zu Themen wie Demokratie, Internationales Recht, Geschichte und Philosophie. Dazwischen Rauchpausen im herbstsonnenbeschienen Innenhof des Klosters. Mittagessen aus der Kantine – solange es die Temperaturen erlauben, draußen im Freien, unter den Arkaden. Das Nachmittagsprogramm ist flexibel und reicht von Seminaren und Vorträgen über Lesen und Lernen in der Bibliothek zu Freiheit und Fußball am Strand. Wenn es um das Stillen von Wissenshunger geht, scheint sich jedenfalls die Prognose „im ersten Semester wird gefüttert, im zweiten verdaut" zu bewahrheiten: Die Tage sind voll, die Themen umfassend, die Kurse intensiv und die Vortragenden bleiben nie länger als drei Tage. Die Wochen fliegen nur so dahin, der abends einrollende Nebel und die sinkenden Temperaturen haben die Stadt vorerst an die Einheimischen zurückgegeben. Gelegentlich steigt das Wasser – zuallererst am Markusplatz – und zwingt die Menschen in die Höhe. Bei *aqua alta* wandelt man auf Stegen. Und plötzlich findet man sich Flüge buchend wieder, um die Weihnachtsfeiertage zu Hause zu verbringen. Wenn wir im Jänner zurückkommen, bleiben wir nur kurz, bevor wir zu einer Studienreise in den Kosovo aufbrechen. Die darauffolgenden letzten Tage des ersten Semesters bedeuten für uns auch unsere letzten Tage hier in Venedig, unsere letzten Tage gemeinsam.

Das zweite Semester nämlich werden wir in unterschiedlichen Ländern, in unterschiedlichen Städten, an unterschiedlichen Universitäten verbringen. Insgesamt 41 Universitäten in der Europäischen Union standen zur Auswahl, denen wir – je nach Thema unserer Abschlussarbeit – zugeteilt wurden. So wird Kristina, die ihre Masterarbeit über die Rechte staatenloser Kinder in der EU schreiben will, im Februar nach Dublin übersiedeln, während Mathilde nach Budapest geht, weil sie sich mit Rechten von Häftlingen beschäftigen wird und die Universität dort einen Experten auf dem Gebiet als Betreuer zur Verfügung stellen kann. Während sich unsere Zeit hier in Venedig also dem Ende zuneigt, steigt die Vorfreude auf ein nächstes Semester in einer anderen Stadt, wo wir hauptsächlich an unseren Abschlussarbeiten schreiben werden. Im September dann, ein Jahr nach unserer Ankunft auf dem Lido, werden alle 92 *Masterini* hierher zurückkehren, um das Studium abzuschließen und diese Metamorphose von *Masterini* zu *Masteroni* gebührend zu feiern. Was uns dann erwartet, sind Jobs bei internationalen Organisationen, bei der EU, auf nationaler Ebene, bei *in field operations* oder NGOs. Einsatz für Menschenrechte kann viele Formen annehmen und erfordert daher Experten und Aktivisten mit den unterschiedlichsten Schwerpunkten – das European Master's Programme of Human Rights and Democratisation bietet die Möglichkeit, zu solchen zu werden.

Iz Venecije: Laura Schett

1 so werden die Studierenden hier genannt bevor sie nach dem Abschluss zu *Masteroni* werden

European Master's Degree in Human Rights and Democratisation

Dauer: 1 Jahr / Titel: E.MA
Unterrichtssprache: Englisch
Erstes Semester in Venedig
Zweites Semester an einer von 41 Universitäten in einem EU-Mitgliedsland
Kosten: 5.000€ (Mittagessen im ersten Semester und Studienreise in den Kosovo bereits inkludiert)
Voraussichtliche Anmeldephase für das Studienjahr 2018/2019: bis Mitte Jänner 2018
Info: www.eiuc.org/education/ema.html

III. MOLITVA MLADE HRVATICE

III. MOLITVA MLADE HRVATICE

Bože, oprosti mi, ako sam si u moji
prvašnji molitva preveć željila.
Ali Ti znaš, da sam još mlada, puna elana
i si čuda ča željim.

Reformiranje Tvoje crikve,
ko se je jur pred nekim časom počelo,
ima još dalek put pred sobom.
Znam, da Ti to znaš. Ali znaju to i mjerodavni ljudi?

Rasviti pamet dostojanstvenikom (ili ki se za nje držu)
i uljij duha razumivanja u njihova srca,
da djelaju na dobrobit ljudi,
a ne za njihovu karijeru.

Vrijeda ćemo svečevati svetak narodjenja Tvojega sina.
Božić, ča znači mali Bog, je svetak pravičnosti, mira i ljubavi.
Pokusimo se zato pomiriti s našimi bližnjimi (i daljnjimi) i svaki sa samim sobom!
Amen.

M. H., u decembru 2017.

8 2017

11.1.
8.3.
12.4.
3.5.
7.6.

P.b.b. Nr.: GZ02Z032501M
Erscheinungsort: Beč/Wien
Verlagspostamt: 1040Beč/Wien